

Heç bir cinayət cəzasız qalmır. Gec-tez cinayəti törədən layiq olduğu cəzəni alır. **Əsaslı olaraq deyilib: "Bu dönyanın cəzası o dönyaya qalmaz". Müdrik kəlamın təsdiqini misal olaraq, ölkəmizdə və dönyanın müxtəlif dövlətlərində törədilmiş cinayətlərin məhkəmə qaydasında baxılması və cinayətkarların cəzalandırılmasını göstərmək olar. Erməni hərbi cinayətkarları 30 il işğal edilmiş Azərbaycan torpaqlarında sərbəst dolaşdırılar, meydan suladılar, nəhayət, 23 saat 44 dəqiqə çəkən lokal xarakterli əməliyyatlarla onların böyük əksəriyyəti həbs olunaraq istintaq orqanlarına təhvil verildilər.**

Hazırda onların Bakı Hərbi Məhkəməsində məhkəmələri keçirilir. Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü nəticəsində sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, mühərbiə cinayətləri, o cümlədən təcavüzkar mühərbiənin hazırlanması və aparılması, soyqırımı, mühərbiə qanunlarını və qaydalarını pozma, habelə terrorçuluq, terrorçuluğu maliyyələşdirmə, hakimiyəti zorla ələ keçirmə, onu zorla saxlama və digər çoxsaylı cinayətlər törətməkdə təqsirləndirilən Ermənistan Respublikasının vətəndaşları Arayik Harutyunyan, Arkadi Qukasyan, Bako Sahakyan, Davit İşxanyan, David Babayan, Levon Mnatsakanyan və digərlərinin barəsində olan cinayət işləri üzrə açıq məhkəmə

etmə, başqasına vermə, satma, saxlama, daşma və gəzdirme), 270-1 (aviasiya təhlükəsizliyinə təhdid yaradan əməller), 277 (dövlət xadiminin və ya ictimai xadimin həyatına sui-qəsd etmə), 278 (hakimiyəti zorla ələ keçirmə və onu zorla saxlama, dövlətin konstitusiya quruluşunu zorla dəyişdirmə), 279-cu (qanunvericiliğinə nəzərdə tutulmayan silahlı birləşmələri və qrupları yaratma) və digər maddələri ilə ittihəm olunurlar.

Dekabrın 4-də Bakı Hərbi Məhkəməsində hakimlər Zeynal Ağayevin sədrliyi ilə, Camal Ramazanovdan və Anar Rzayevdən ibarət tərkibdə (ehtiyat hakim Günel Səmədova) keçirilən növbəti məhkəmə iclasında təqsirləndirilən şəxslərin hər biri bildikləri dildə

Erməni hərbi cinayətkarlarını hansı cəza gözləyir?

prosesinin baxış iclası dekabrın 4-də davam etdirilib. Ermənistan dövlətinin, onun dövlət qurumlarının vəzifəli şəxslərinin, hərbi qüvvələrinin və qanunsuz silahlı birləşmələrin bilavasitə rəhberliyi və iştirakı, şifahi-yazılı qaydada verdiyi tapşırıq, göstəriş və təlimatları, maddi, texniki, şəxsi heyətlə verdiyi dəstəyi, mərkəzi qaydada idarəciliyi əsasında, eləcə də ciddi nəzarəti altında Azərbaycan ərazisində daxili və beynəlxalq hüquq normalarına zidd şəkildə, Azərbaycana hərbi təcavüz etmək məqsədile yaradılmış, həmçinin Köçəryan Robert Sedraki, Sarkisyan Serj Azati, Manukyan Vazgen Mikaeli, Sarkisyan Vazgen Zaveni, Babayan Samvel Andraniki, Balasanyan Vitali Mikaeli, Balayan Zori Hayki, Ohanyan Seyran Muşeqi, Qaramyan Arşavir Surenoviç, Melkonyan Monte Çarlı və digərlərinin rəhberliyi, bilavasitə və dolayı iştirakları ilə Ermənistan dövləti, o cümlədən sözügedən cinayətkar birlik tərefində aparılan təcavüzkar mühərbiənin gedisində törədilmiş çoxsaylı cinayət faktlarına dair cinayəti işləti üzrə 15 təqsirləndirilən şəxs ittihəm edilir.

Həmin şəxslər, yəni, Harutyunyan Arayik Vladimiri, Qukasyan Arkadi Arşaviri, Sahakyan Bako Sahaki, İşxanyan Davit Rubeni, Manukyan David Azatini, Babayan David Klimi, Mnatsakanyan Levon Henrikoviç, Beqlaryan Vasili İvani, Qazaryan Erik Roberti, Allahverdiyan Davit Nelsoni, Stepanyan Qurgen Homeri, Balayan Levon Romiki, Babayan Madat Arakeloviç, Martirosyan Qarik Qriqori, Paşayyan Melikset Vladimiri Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 100 (təcavüzkar mühərbiəni planlaşdırma, hazırlama, başlama və aparma), 102 (beynəlxalq müdafiədən istifade edən şəxslər və ya təşkilatlara hücum etmə), 103 (soyqırımı), 105 (əhalini məhvətmə), 106 (köləlik), 107 (əhalini deportasiya etmə və ya məcburi köçürümə), 109 (təqib), 110 (insanları zorakılıqla yoxa çıxarma), 112 (beynəlxalq hüquq normalarına zidd azadlıqdan məhrumetmə), 113 (işgəncə), 114 (muzdluluq), 115 (mühərbiə qanunlarını və adətlərinə pozma), 116 (silahlı münaqışa zamanı beynəlxalq humanitar hüquq normalarına pozma), 118 (hərbi soyğunluq), 120 (qəsədən adam öldürmə), 192 (qanunsuz sahibkarlıq), 214 (terrorçuluq), 214-1 (terrorçuluğu maliyyələşdirmə), 218 (cinayətkar birlik (təşkilat) yaratma), 228 (qanunsuz olaraq silah, onun komplekt hissələrini, döyüş sursatı, partlayıcı maddələr və qurğular əldə

tərcüməci, həmçinin müdafiələri üçün vəkilərlə təmin olunub. İclasda təqsirləndirilən şəxslər, onların müdafiəçiləri, zərərçəkmiş şəxslərin bir qismi, onların hüquqi varisləri və nümayəndələri, həmçinin dövlət ittihəmini müdafiə edən prokurorlar iştirak ediblər. Məhkəmə iclası təqsirləndirilən şəxslərin müdafiəçilərinin çıxışları ilə davam etdirilib. Təqsirləndirilən Davit İşxanyanın müdafiəçisi Aqşin Məmmədli çıxışında deyib ki, məhkəmənin vəzifəsi yalnız ittihəm aktında göstərilən məsələləri yoxlamaq deyil, həm də ədalet principini, qanunların alılıyini və təqsirsizlik prezumpsiyasını təmin etməkdir. Mövcud qanunvericiliyin, eyni zamanda, Cinayət Məcəlləsinin tələbinə əsasən hökm yalnız şübhəsiz və qəti sübutlar əsasında çıxarılmalıdır. Təqsirləndirilən Levon Balayanın müdafiəçisi Vəfa Mehdiyeva çıxışında vəkilə olduğu şəxsin ifadesinə istinadla deyib ki, o, 1995-1998-ci illərdə Şuşada, Xankəndidə və Xocalıda yerləşən nömrələrini xatırlamadığı hərbi hissələrdə əsgər kimi xidmət edib. Bu müddədə ona "AKS 74" konstruksiyalı avtomat silah təhkim olunub.

Ədalətli mühakimə davam edir

Təqsirləndirilən Erik Qazaryanın müdafiəçisi Natiq Mustafayev çıxışında hüquqlarını qoruduğu şəxsin özünü təqsirli bilmədiyini, silahını təhvil verərək Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin hərbiçilərinə könlü təslim olduğunu bildirib. Melikset Paşayyanın müdafiəçisi Elnaz Səmədova hüquqlarını qoruduğu şəxsin heç bir aktiv döyüşdə iştirak etmədiyini söyləyib. Vəkil deyib ki, M.Paşayyanə elan edilmiş ittihəmlər öz təsdiqini tapmır, bu səbəbdən də ona bərət verilməlidir. Təqsirləndirilən Levon Mnatsakanyanın müdafiəçiləri Oqtay Mədətov və Xəyyam Əsgərov hüquqlarını qoruduqları şəxsin özünü təqsirli bilmədiyini deyərək, onun barəsində ədalətli hökm çıxarılmasını məhkəmədən xahiş ediblər. Təqsirləndirilən şəxs Bako Sahakyanın müdafiəçisi Nigar Mirbabayeva deyib ki, hüquqlarını qoruduğu şəxs arxa cəbhədə xidmət edib, mülki şəxs kimi çalışıb və onun vəzifələrinə ərzaq və geyimin paylanması, dərmanların təminatının təşkili daxil olub. Vəkil bildirib ki, onun təcavüzkar mühərbiənin planlaşdırılmasında iştirakı olmayıb, mülki əhaliyə qarşı əməliyyatlarında iştirak etməyib, fealiyyəti əsasən humanitar xarakter daşıyıb. N.Mirbabayeva söyləyib ki, B.Sahakyanın hərəkətləri qanuni vəzifələrinin sərhədlərini aşmayıb və heç bir cinayə-

ti törətmək məqsədi daşımayıb. Vəkil bildirib: "Bu şəxs cinayətkar deyil, faciəli bir dövrün canlı şahididir".

O deyib ki, Azərbaycan Respublikası Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 42.2.3-cü və 42.2.4-cü maddələrinə əsasən, ittihəmin təqdim etdiyi dəllələr Bako Sahakyanın təqsirini sübət yetirmək üçün kifayət qədər əsas vermir. B.Sahakyanın digər vəkili Güllər İsmayılova müdafiə etdiyi şəxsə bərət verilməsini məhkəmədən xahiş edib.

Təqsirləndirilən Qarik Martirosyanın müdafiəçisi Rəşadət Axundov deyib ki, hüquqlarını qoruduğu şəxs ifadəsində özünü təqsirli bilməyib. Vəkil bildirib ki, Q.Martirosyanın cinayətkar birliklə bağlılan dəllələr müyyən edilməyib. O, "hərbi hissədə" sıralı əsgər kimi xidmət edib, sonradan aylıq ödəniş müqabilində posta çıxıb. Müdafiəçi Q.Martirosyanın barəsində ədalətli hökm çıxarmağı məhkəmədən xahiş edib.

Təqsirləndirilən şəxs Arayik Harutyunyanın müdafiəçisi Cavid Rzazadə

siyə olunmuşdur. 11 fevral 1992-ci il tarixdə erməni silahlı destələri tərefində Şuşa rayonunun Malibəyli və Quşçular kəndlərinin top, raket, pulemyot, avtomat silahlardan və zirehli texnikalardan atəşə tutulmuşdur. Nəticəsində dinc sakinlərdən 10 nəfəri (6-sı Malibəyli, 4-cü Quşçular) qətəl yetirilmiş, 5 nəfəri (2-si Malibəyli, 3-ü Quşçular) kəndi tərk edə bilməyib xəbərsiz itkin düşmüş, 45 nəfəri (25 nəfəri Malibəyli, 20 nəfəri Quşçular) yaşadıqları kəndlərdən çıxaraq piyada Ağdam rayonu Abdal-Güləblə istiqamətində gedərkən erməni silahlıları tərefindən avtomat və digər odlu silahlardan atəşə tutularaq ağır dərəcəli bədən xəsarətləri alıb, 9 nəfər (3-ü Malibəyli, 6-sı Quşçular) kənd sakini isə ermənilər tərefində girov götürülərə işğəncələrə məruz qaldıqdan sonra müxtəlif vaxtlarda azad olunmuş və onlara verilmiş işğəncələr nəticəsində alıb, əldən düşüldü.

Təqsirləndirilən şəxs Arayik Harutyunyanın digər vəkili Güllər İsmayılova müdafiə etdiyi şəxsə bərət verilməsini məhkəmədən xahiş edib. Təqsirləndirilən şəxs Arayik Harutyunyanın digər vəkili Cavid Rzazadə

çixışında hüquqlarını qoruduğu şəxsə qarşı irəli sürülən ittihəmlərlə razılaşmayıb. Müdafiəçi 2020-ci ilə 44 günlük mühərbiə dövründə Gəncənin raketlərə vurulmasından da danışıb. Bildirib ki, müvafiq qərarları (Gəncənin və digər şəhərlərin raket atəşinə tutulmasına – red.) təqsirləndirilən şəxs verməyib, həmin raketlərin Ermənistan rəhbərliyinin emri ilə həmin ölkənin ərazisindən atıldıq həm istintaq materiallarından, həm də işin faktiki hallarından birmənəli şəkilde məlum olur. Vəkil qondarma rejimin "ordusu"nun Ermənistan silahlı qüvvələrinə tabe olduğunu və bu faktın ittihəm tərefində təkzib edilmədiyini, həmçinin uzaqmənzilli raketlərin vaxtılı işğal edilmiş ərazilərdə deyil, Ermənistanın olduğunu bildirib. A.Harutyunyanın digər vəkili Anar Məmmədov çıxışında deyib ki, müdafiə etdiyi şəxsə qarşı elan olunan ittihəmlər sübut olunmayıb.

Yəni vəkillər öz müdafiə fəaliyyətlərinə uyğun olaraq təqsirləndirilən şəxslər haqqında xos olmayan çıxışlar etdilər. Nədən ki, bu, onların işidir. İttihəm tərefi və hakim heyəti isə ədalətli qərara verecəkləri şübhəsizdir. Yaddan çıxartmaq olmaz ki, Harutyunyan Arayik Vladimiri, Qukasyan Arkadi Arşaviri, Sahakyan Bako Sahaki, İşxanyan Davit Rubeni, Manukyan David Azatini, Babayan David Klimi, Mnatsakanyan Levon Henrikoviç, Beqlaryan Vasili İvani, Qazaryan Erik Roberti, Allahverdiyan Davit Nelsoni, Stepanyan Qurgen Homeri, Balayan Levon Romiki, Babayan Madat Arakeloviç, Martirosyan Qarik Qriqori və Paşayyan Melikset Vladimiri ötən əsrin 88-ci illərindən başlayaraq azərbaycanlıları öldürmək, torpaqlarını zəbt etmək üçün geniş miqyaslı terror aktları həyata keçirməyə başlamışdır. Erməni silahlı quldur dəstələri 1989-cu ildən başlayaraq mütemədi olaraq Xocavənd rayonunun Qaradağlı kəndini ağır texnikalardan, qumbara atənlardan, pulemyotlardan və digər odlu silahlardan atəş açaraq kənddə yaşayış əraziyində saxlamış, evlər yandırılmış və kənddə yaşamaq mümkün olmadığına görə həmin dövrdə başlayaraq 1992-ci ilin fevral ayının 14-nə kimi 889 nəfər kənd sakini öz yaşadıqları evlərdən zorla deporta-

nəfər, Quşçular kəndinin isə 844 nəfər azərbaycanlılarından ibarət əhalisi deportasiyaya məruz qalmış, Quşçular və Malibəyli kəndlərinə (o zaman mövcud olmuş məzənnə ilə) 35 mlrd 195 mln 478 min 249 manat ziyan dəymışdır.

Tərədilən başarı cinayətlər

14-17 fevral 1992-ci il tarixdə erməni silahlı quldurlarının Xocavənd rayonunun Qaradağlı kəndini silahlı basqın zamanı 104 nəfər girov götürülmüş, 67 nəfər Qaradağlı kənd sakini, o cümlədən, 9 nəfər azyaşlı uşaq, 10 nəfər qadın, 14 nəfər 60 yaşdan yuxarı kişilər, 34 nəfər gənclər öldürülmüş, 5 nəfər itkin düşmüş, 37 nəfər müxtəlif dərəcəli bədən xəsarətləri alıb, kəndi işğal edərkən 200-dən artıq fərdi yaşıyış evləri, 1 mədəniyyət evi, 2 kitabxana binası, 1 məktəb binası, 1 xəstəxana binası, bir tarixi abidə, digər dövlət obyektləri, həbələ 250 hektar meşə zolağı yandırılırla, dövlət və əhalisi 60.666.000 ABŞ dolları mebleğində maddi ziyan vurulmuşdur. 1992-ci il fevral ayının 25-dən 26-na keçən gecə Xocalı şəhərində ermənilər tərefindən 613 nəfər azərbaycanlı, o cümlədən, 63 azyaşlı uşaq, 106 qadın, 70 qoca qətlə yetirilmişdir. 8 ailə bütövlükdə məhv edilib, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq valideynlərindən birini itirmiş, 487 nəfər yaralanmış, onlardan 76-sı uşaq, 1275 dinc sakın əsir götürülmüş, 150 nəfər isə itkin düşmüşdür.

Azərbaycan 44 günlük Vətən Müharibəsi və daha sonra 23 saat 44 dəqiqə çəkən anti-terror əməliyyat tədbirləri ilə ərazi bütövlüyü və suverenliyini bərpa edib. Hər yerde quruculuq, bərpa tikinti işləri həyata keçirilir. Görülən fundamental təmir, bərpa, quruculuq işlərindən sonra insanlar öz doğma yurd-yuvalarına qayıdır. Bununla Azərbaycan öz amalının, məqsəd və məramının quruculuq, abadlıq, həm də sülhə və təhlükəsizliyə töhfə vermə olduğunu nümayiş etdirir. Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin əsasını qoymuş, Prezident İlham Əliyevin müdirliklə, uzaqqorənliklə davam etdirdiyi bu siyaset, Azərbaycan dövləti və xalqı yaşadıqla dəyişməyəcək.

İLHAM ƏLİYEV